

Օրացիրին սենյակի վրայ մէկի 8 կիւնէտէք էօտէնմէք խզրէ բէշին օրացրագ 6 փէ 6 պլըզը 3 1/2 պէտոյ աէճիտինէ վէ նիւստին 20 վարտա տրք Խաշրալարտան միւշթէրի եազըլմոզ խթէկէնէրէր, պէտէլինի վէ սէնէվի բօստա իշին 37 1/2 զրշ ասոլ բարա իլալէ խաշրէք կէօնտէրմէլի վէ եախօտ պլըբատա պիլի ատամ կէօնթէրմէլի տրքէրէր:

ՕՐԱԳԻՐ

ԿՈՍՏԱՆԲՆՈՒԳՈՒԼՍՈՅ
ՔԼԵՂԼՔԼԿԼՆԵ ԵՋԳԵՅԻՆ ԵՒ ԵՌԵՒՏԻՑԻԿԼՆԵ

Նյանաթին սորաւոր իլը սէֆա իշին 2 զրշ Երինս ճի տէֆա իշին 1 զրշ վէ գիւստէ նէշը օլու նաճալարա բաղարըզ օլուսաճադ տրք Եէքթուպ վէ սալըլէ Պալըզ բաղար դարուստնաա, Նաֆիլէ խանըն իւսթիւտ թընտա Ե 24 ճիլն Աւաւալըի Օրացիրին եազըլ խանէ պինտէ 0 Խօճաւար եան խանէ կէօնտէրիլէ ճէք տրք Եւստուս տալիլ մէքթուսլարըն նէշը բա բաւըզ տրք:

ԵՌԵՒՏԻՑԻՆ ՏԵՐԻ

1870 ՅԱՒՆԱՎԵՐ 21 ՉՈՐԵՔԸ ԵՐԹԻ

ԹԻՒ 110

ԿՈՍՏԱՆԲՆՈՒԳՈՒԼՍՈՅ 21 ՅՈՒՆՎԱՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ

Հոգիւնէն աշխարհի տրքէ խնայել
Կապալան կուլ

Բ.

Օսմանեան կառավարութիւնը իր ժողովրդոց ցեղական կամ կրօնական դանաղան չափուց, զանազան պահանջմանցը, միանգամ ընդ միշտ վերջ տալու և իբր Օսմանեան քաղաքացի ամենուն քաղաքական չափը ի մի ձուլելու համար՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԿԻՐԵՆԵՐ ՀՐԱՄԱՐԱԿԵՆ ԿԵՅ ՈՒ ՍԿԻՐԵՆԵՐ ԿԱՄԱՐԵԿԱՆ ԴՈՐԺԱԳՐՈՒԹԵԱՆԸ ձեռնարկել. այս սկզբունքով ամեն քրիստոնեայ հայատակ իր ներքին գործերը կարգադրելու և իր ներքին պաշտօնեաները ինք ընտրելու իրաւունքն ունի. նոյնպէս ամեն օտար տէրութեան հպատակը որք եթէ կրօնքով մի ալ եղած ըլլան այն ինչ անուն Օսմանեան հպատակ ազգին չեն կարող Օսմանեան հպատակաց ներքին գործոց մէջ ոչ ձայն կամ քուէ ունենալ և ոչ ալ պաշտօն վարել. այս կերպով հպատակ հայը՝ հպատակ Յոյնը և հպատակ Հրեայն՝ ամենքն ալ սա կամ նա կերպով իրենց պատրիարքը կամ առաջնորդը կրնորեն և տէրութիւնը կը վաւերացնէ զանոնք. այս ընտրական իրաւանց սկիզբը ինչ որ ալ ըլլայ՝ տէրութեան տրուած շնորհ մ'է որ կը վախճենք. այս իրաւունքին դպիւղտ տէրութեան տուած շնորհին դպիւղտ և տէրութիւնը ամեն մէկ կրօնք մէկ մէկ պատրիարք կուգէ այսօր մայրաքաղաքիս մէջ և առաջնորդ գաւառներու մէջ: Առաջնորդները գաւառներու մէջ գտնուած տէրութեան բարձր ժողովներուն մէջ աթոռ ունին այսօր. օր մ'ալ պատրիարքները աթոռ պիտի ունենան մայրաքաղաքիս այն ժողովներուն մէջ, ուր մահմադական իւլամաներն աթոռ ունին:

Հաւասարութեան սկզբունքը օր մը անշուշտ այս կատարելութեանը պիտի հասնի, և աւելի աղէկ է սանկ ըսելը կամ օր մը կառավարութեան քաղաքական գիւտաններուն վրայէն կրօնքի խօսքը պիտի վերնայ և եկեղեցական պաշտօնեայն, իր ազդեցութեանը ու քաղաքական պաշտօնեայն, իր պաշտօնատնիւն պիտի բազմի, և կամ անշուշտ ամեն կրօնքի ներկայացուցիչը հաւասարութեան սկզբունքով

պիտի բազմին այն ամեն քաղաքական աթոռներուն վրայ, ուր կրօնքին մէկուն եկեղեցականը իբր եկեղեցական բազմութեւ իրաւունքն ունի: Իսկ այսօրուան 1856ի հաթիթի հիւմայունը քանի որ մեր բօածներէն վերջի մասը կը հրամայէ, առաջինը միտքէ անցնել կամ վրաստաբանել աւելի երեւակայութեամբ զբաղելու նըշանակութիւնն ունի, քան թէ իրականութեամբ:

Արդ բոլորում Օսմանեան կառավարութեան մէջ պատրիարքներն ու առաջնորդներն, քաղաքական կամ սոսկ կառավարական խնդրոց մէջ ձայն և քրուէ, և իբր քաղաքական պաշտօնեայ աթոռներ ունին և ամսական պիտի առնեն. ուրեմն ասոնք սոսկ կրօնական անդամներ նկատելով ասոնց ընտրութիւնը իբր կրօնական հեղինակութեանց իրաւասութիւն՝ կրօնական գլուխներուն ձեռքը յանձնելու ընթացք մը բռնել կը նշանակէ կամ Օսմանեան քաղաքական ներքին գործոց անկախութեանը դժգոյս և կամ պատրիարքաց ու առաջնորդաց հաթիթի հիւմայունով հրամայեալ քաղաքական պաշտօնները չ'ընել կուզուի:

Ասոնց երկուքն ալ Օսմանեան քաղաքականութեան չը յարմարիր և վընաստկար է:

Արդ քանի որ պատրիարքներուն ու առաջնորդներուն ձայնին և քուէին իշխանութիւնը ամենուս վրայ պիտի տարածի ընդ վէ հասկնալութեամբ Օգոստ. Վայսեր, մեր մէջէն մէկ մասը իր առաջնորդին ընտրութեան ազբիւրը փոխելով, եթէ այդ ընտրութիւնը օտար մէկուն մը ձեռք անցնի, ուղիղ տըրամաբանութեամբ կը հետևի որ այդ օտար մէկին իշխանութիւնը մեր ամենուս վրայ պիտի տարածի քիչ կամ շատ. օրինակի համար Հայը կրնորէ իր առաջնորդը և կը գրկէ կառավարական ժողովը, Յոյնը նոյնպէս, Բողոքականը, Հռովմէականը, Հրեայն և գուցէ վաղն ալ Պուլզարը նոյնպէս. բայց Յոյն առաջնորդին ձայնը և քուէն միայն յայնի վերաբերեալ խնդրոց մէջ չէ. նաև Հայ առաջնորդին ձայնը և քուէն միայն հայու վերաբերեալ դատերու մէջ չէ, այլ այդ ատեալին ներկայացեալ ամեն խնդրոց մէջ. Մատթէ է որ ասոնք ամենքը մէկանց կառավարութեան օրէնքին պահապան ու գործադրիչն են, և հետեւաբար արտադին տեսութեամբ օրէնքին միօրինակ և

Օգոստ. Սուլթանէն հրամայեալ ըլլալովը դատաւորաց կամ ժողովականաց անձնական հանգամանքը դատելի անձանց կամ խնդրոց փաստ մը չիտար. բայց ներքին տեսութեամբ այս այսպէս չէ, և այսպէս չըլլալուն համար է որ, միայն մահմետականաց չը թողուելով ժողովականութեան իրաւունքը, ցեղական կամ կրօնական հաւասարութեան սկզբունքով ամենուս ալ աթոռ տրուեցաւ, և հիմայ ոչ միայն այդչափին ալ մէջ մնաց գործը, այլ վեր կամ վար նստելու առաւելութիւնն ալ սկսաւ բնութուիլ. ուրեմն աթոռներու շարքին և աթոռներու վրայ նստողներուն անձնական հանգամանացը մէջ չափ հերոս տարբերութիւններ կան, և եթէ այս տարբերութիւնը կայ, ուրեմն առաւել ևս տարբերութիւն կայ զանոնք ընտրող ազբիւրին հաւասար Օսմանեան հըպատակ ըլլալուն կամ չըլլալուն մէջ:

Հռովմայսօր կուգէ որ Օսմանեան հպատակ արեւելեան հռովմէականաց պատրիարքներն ու առաջնորդներն ինք ընտրէ և ինք փոխէ. ուրեմն Հռովմայսր տական է իր այս պահանջմամբ իր սոսկ կրօնական հեղինակութեանը մէջ պահել, հետեւաբար դիմանալու է որ այդ սկզբունքով իր ընտրած պատրիարքներն ու առաջնորդներն քաշուելու են քաղաքական աթոռներէն, ուստի և Օսմանեան բայց հռովմէական չեղող հպատակները դատելին:

Մենք ինչ պարտաւորութիւն ունինք Հռովմէն ընտրեալ առաջնորդին ձայնին և քուէին իշխանութեամբը դատուելու. նոյնպէս Յոյնը կամ Հռովմէականը ինչ պարտաւորութիւն ունի մեր կաթօղիկոսէն ընտրեալ առաջնորդին ձայնին և քուէին իշխանութեամբը դատուելու իսկ ամենքնիս պարտաւոր ենք մեր Օգոստ. կայսեր և մեր ամենուս ընտրածին իշխանութեամբը դատուելու, բայց բնաւ երբէք օտարին:

Ուստի այս խնդիրը որչափ որ հռովմէական ազգայնոց համար կրօնական և ազգային խնդիր մ'է, ընդհանուր հըպատակաց և ալ աւելին Օսմանեան կառավարութեան համար, ժողովներու մէջ ի աթոռականաց ընտրութեանը վերաբերեալ խնդիր մ'է. թող Հռովմայսր իր բռնած գերին մէջ. բայց կրօնական սահմանն անցնելով իր ընտրած առաջնորդներուն մեր վրայ դատաւորական դատութիւն տարածելուն խնդիրն ալ ձեռք

առնելուն պէս, տարակոյս չիկայ որ իր դէմը Օսմ. կայսրութեան իրաւանցը պուցէ հազար անգամ փորձուած պաշտպան Բ. Ալի փաշայ մը, և անոր չորս բոլորտիքը ոչ-մահաւորական, Օսմանեան հպատակ քրիստոնէից բազմութիւնը պիտի տեսնէ:

Մենք ամենքնիս որ ընտրող ու ընտրելի ենք, կրնանք երգնուլ որ՝ կառավարութեան ժողովներու մէջ նստելով, կառավարութեան սկզբունքները և երկրին շահերը պաշտպանենք:

Իսկ Հռովմայ Պապը կրնայ երգնուլ մեզ պէս և իր արդի լուսաւորութեան քաղաքակրթութեան և յառաջդիմութեան դէմ հանած աղտոտ ու ծթուած բանադրանքները յետս կոչել:

Ինչպէս մեզմէ բնարուածը մեզ կը ներկայացնէ, նոյնպէս ալ Հռովմէն ընտրուածը, Հռովմ կը ներկայացնէ:

Մեր քաղաքական ատենաներուն գործը, շահը, պատիւը, սկզբունքը և վերջապէս ատենան իր ամբողջութեամբ մերն է, Հռովմ ասոր մէջ մաս չունի և չը կրնար ունենալ. ուստի կամ պէտք է թողու որ իրեն հաւատացող և մեզ հաւատար շահ ունեցող ընտրողներն, ընտրեն առաջնորդ անուամբ իրենց գաւառական ժողովականը, և կամ հրամայէ որ այդ իրաւունքը թողուն ձեռքերնուն, ապա թէ ոչ Հռովմ չէ կարող մեր վրայ ժողովական կարգել և մեր շահերուն համար վճիռ տալ, որոշելու իշխան և իշխանիքը:

Արդ խօսքերնիս վերջացելով կը յորդորենք մեր հռովմէական ազգայինները, որ այս փափուկ խնդրոյն մէջ, արեւելեան ապագայ և արեւմտեան ներկայ էնթրիկներու դէմ Օգոստ. կայսեր շահը պաշտպանելէ բնաւ ետ չըկենան. այս դատը հաւասարութեան, արդարութեան և ամենէն աւելին, առ Օսմանեան կայսրութիւնն հայոց ունեցած դարաւոր հաւատարմութեանը վերաբերեալ դատմէ. արեւելքէն դալիք էնթրիկներուն դէմ մեք պատրաստ ենք մարտնչիլ, իսկ արեւմտեանին դէմ դնելու բաժինը Ձեզ կիինայ:

Չատեցէք խնդրոյն կրօնական մասը՝ քաղաքականէն, և ահա անմիջապէս պիտի տեսնէք, որ Բ. Գուռը երկրին հետեւաբար Ձեր շահը ազգու կերպով սկսած է պաշտպանել ուր որ անկ է, բայց երբ խնդիրը չէ գաւառած, Բ. Գուռն ուրիշ բան չկրնար ընել այլ կ'սպասէ որ խելքերնիդ գլուխնիդ գայ:

Մ. Խմբագիր.

Մինչդեռ աղէկորով սրտիւ կը դիտենք մեր արեւմտիկից եղբայրը վիշտերը կը վշտանանք, թէ ո՞վ երկինք միթէ Հայ արիւն ունեցողը միշտ դերի՞, միշտ հարուածեալ և միշտ իրեններէ ապտակուելու դատաւարտուած է, զի երբ մենք մեզմէն կը ճնշուէինք, մէկ կերպով ուրախ էինք թէ մեր համահարկ եղբայրը կրօնքով տարբեր եղողները իբրեւ երջանիկ կապրին, ո՞հ ի դուր, կը տեսնեմք այսօր որ Հասուն մի կերեւեայ, որուն սիր-

տը պողպատ է ու աղիքները պղինձ, գուպէ և Յաղկերտէն աւելի անդուծ. մէկ խօսքով այս մարդ գիտես թէ ամենի ալեաց պէս ուխտած է չը խորտակել մինչև որ մէկ փոքրաթիւ անձերէ բաղկացած նաւակը ի՞նչոց հռովմի չտուղանէ որ Հայը տարբեր ալքով կուզէ տեսնել այս տեսարան, ինչպէս մէկ հաւու ճուռիկը գիշատուի բազէի մը մաղաց մէջ անոր ընկերը անոր իսկ կըբայրը զուարճութեան համար կը դիտէ զանի. քաւ լիցի:

Անոնք մեր եղբայրներն են, ու մեր մէկ Հօր երանաց ծնունդը ուրեմն. անոնց վիշտերը մերն են և մերն անոնց, թող ասնք ներքին համազման իւր ազատ կամօք ընտրէ իւր յաւիտենական կենաց համար եղած դաշինքը ու համոզման իւրաքանչիւրին իր կամաց. մեք մեր եղբայրական պարտքը լեցնեմք, կրօնքը մարդու ազատ համոզումն է, իսկ եղբայրութիւնը արեւակցութիւնը, բնական կապակցութիւն, զորով ո՞չ ոք կրնայ անցանել. կրնամ բսել ես հռովմէական Հայ չեմ ու նոյնպէս կրնամ բսել ես լուսաւորչական Հայ չեմ. բայց երբ Հայ եմ ու եմք, ո՞չ ես եւ ո՞չ նա կարէ մեր ժել այդ անունը, որով զմեզ անուծանելի կապած է:

Ուրեմն որքան կարելի է մեր ճշնշուած եղբայր ձեռք տամք, թէև անոնք անգուծ բազէի ճիրանաց մէջը կը պղծքտին. բայց և մեք անտարբեր կենալու երբէք իրաւունք չունինք:

Պատուական Օրագիր, երբ մեր եղբայրը վշտին դարման տանելու կենէք մեզի համար ալ հրաշից դուռը կը բայուի, ու հրաշագործը ներս կը մտնէ Ռօտենական դէմքով մէկ ձեռք բիր մը մէկալ ձեռքը տնտրակ մը սուած, որուն ճակատը նոյն անձին ըրած քաջութիւնը, խաբեբայութիւնը, ինչ ու նոր գէպքեր զրուած են, և ապագային վրայ դուշակութեան միտին խնդիրներ, հուսկ ապա պատուէր ընթերցողաց որ ո՞չ գէմ խօսին որ երևան հանեն և ո՞չ իսկ իրենց սրտին խնայեն, արդարեւ հրաշագործ, զի երբ մեր երկնաւոր վարդապետը Յիսուսը հրաշքը կրնէ կրնէ մէկու մը չըսէք, նոյնպէս և սա. որով քաջ կերեւեայ որիւր անտաի յուսով յուսադրած, թէ ներքի է, խաբած ժողովուրդը, ուրանց առթովը սողոսը Պողոս եղաւ, Շէմալ Հալուսը Մկրտիչ արքեպիսկոպոս եղաւ թող զկանայս և զմանկոյս: Ս.յս անձը իւր անխնայ ջանքը ու քիտոր երկու անգամ է որ ի լուր հասարակութեան կը դնէ լուսաբանելով. բայց և այս վերջի անգամ ահագին գուշակութիւն մը կրնէ, որուն հաւատալ շատ հաւանական է, գուցէ և կատարուի. որովհետեւ կընմանի այն գող գուշակին որ ինքը կը գողնայ կը տանի կը թաղէ տեղ մը, ու երբ իրեն կը հարցնեն ձեռքով դրածի պէս տեղն ի տեղ կը գտնէ ասոր պէս ալ թէ որ հրաշագործը նոյն Սիբիլիոյ յուսադրած խնդը Հայերուն համոզութէ է, ու Հասունին հետ դաշ-

նադրեր ի հարկէ ճիշդ կը լինի իսկ թէ որ չէ՝ գուշակութիւնը ի դերս կենէ և երազը սուտ:

Պատուական Օրագիր այս մարդը թէ որ օր մը Հայոց նոր Նիկիոյ չեղաւ թող ես սխալած լինիմ. Սատուածը մեր սիրելի եղբայրները Հասունի հզօր ճանկէ, զմեզ ալ հրաշագործի խաբուսիկ հնարքներէն ազատէ. այնուհետեւ մեզի սիրտ մի տայ որ մեք սուրբ սիրով իրաւուն գրկափարինք ու մեր թշնամիք կորագլուխ ընեմք:

Թէ որ կարելի է այս տողերը հիւրընկալել Ձեր թերթին մէջը շնորհակալ կը լինիմք:

1870 յունվար 20

Ի Պօլիս

Տ Ա Խ Ի Լ Ի Ե Ի

Սիրիտոն շուեռ պուլան պիր թէ վաթուրա նեղարէն, Մատաշէ Լաբէրէ, Պրանսը վարօր գումբանեաւը, Միւշիշ զանալը թարիքի իւն քենտի վարօրարը նրն Հինտոնէ կէթիւրէճէկի մալէր իշին մերքեզ անպարը օլաճաք օլան Սաւա լիմանընաա պիր պիւլիւք աճէնցիա աշմադլըա դարար վերմիշ տիր:

— Պրանսա Խմբերաթօրիչապըն Ասիթանէտէն կիթտիլի կիւն, աթլը ալայը Տալութ փաշա գըլլաթընա կիթմէք իւղրէ կէրի տէօնմէքտէ իւրէն, պիր իքի աթլը ասքէր արդատաշարընտան կէրի տէ գալմըշ օլուպ, եթթիշմէք իւղրէ աթլարընը գօշթուրմագտա օլտուգարը հալտէ Թօիդաիու ճիւլարընտա Թաշ մէքթէպին էօնիւնաէ Սամաթեալը սուճու Թաղուր նամընտա պիր ատէմի չըղնամըշլար, վէ պիշարէյի Սուլթան Մէհմէմէտ գօմիսիօնուտ կէթիւրիւլ մէքտէ իւրէն եօլտա էօլմիւշ, վէ օլ վազրթ զաղէթատա իշար իտիւմիշ իտի: Մէրգուճուն Փամիլեաթը Հիւքիւմէթի սէնիյէյէ արդուհալ թաղտիմ իթմիշ իսէտէ, մէմուիմիլէ նեղարէն, հիւքիւմէթ թարաֆընտան մէքքիւր աթլը ասքէրէրինին քիմ օլտուգարը պուլունտմամըշ օլտուգու ճէվաթը վէրիլէքտէ իմիւշ: Պաղաթ պիր իքի ասքէրին սէլամէթի իշին մէքքիւր Փաղըր Փամիլեաթի չէօլէ պիր զատըրըղը Հիւքիւմէթի սէնիյէ գապուլ իթմէզ օլտուգունու բէք ալէա պիլտիլիմիլտէն, իշտէ պիր եաղնըլը պուլունտուղուն զանն իտէրէք, պու մատտէ իւղէրինէ Հիւքիւմէթի սէնիյէնին նաղարը տիդգաթընը տալթի իտէրիլ:

— Հուճա իրթէսի կիւնիւ Թէրսա նէտէ բրանկապէնտէր իշինտէ պիր գանլը միւտարէպէ վուգու պուլմուշ տուր: Հաճի Հասան իսմիւնաէ պիր բրանկալը, արդատաշարը իլէ պիր մուարալատա իրէն նակէհան սաղլատըղը պուլալը մէյտանա չըգարըպ իշթրինտէն պիրիսինի վուրմագ իսթէր իտէտէ, պու վուրուլաճագ օլան բրանկալը անըն էլինաէն պուլալը գաբարըլայլըն հաճի Հասանըն պու-

դադրեալ տալորութիւնը : Պունտըն իւզէրինէ
իյն թարափ պիւրիպիւրէրինէ չաթըշմըշլար
վէ պու դաղլատա 5-6 բրանկալը ետրա-
լանըպ , հաճի Հասան իսէ դաթէն ֆէնա
վուրուլմուշ իրէն , եռմուրք իւէ վուրա
վուրա էօտիւրիւլմիւշ տիւր :

— Թէրաֆը սամի ճէնապը Միւ-
լիւքտարիտէն Դահլատէի ճիւղանպիւթ
տէվլէթլու նէնապէթլու Քէշտո էֆէնտի
հաղրէթլէրինէ , Հայտար բաշա դասըը
պիտի իւէ պիւր տոէթ ֆայթօն վէ պիւր
չիֆթ արապա պարկիւրի , իհասնը Դա-
հանէ պուրուլմուշ օլուղու իշիւթլմիւշ
տիւր :

— Նէնիդափուտա պիւր Բում ֆամիլ-
եապը հագըլնտա չու աճընաճագ վու-
դաա սէօլէնմէքտիւր , չէօլէ քի

Այէն փէրշմալէ արշամըը փէտէր
վէ էվլատ սէրօշ օլուպ էվէ կիթաիւրէ-
րինտէ փէտէր պուլուանն առէմին պաշը
դաղլատալընտան տիւրիւպ էաթմիւշ վէ
էվլատը քէնտի դըղդարընտաշնա պիւր
արա եօղարտան պիւր չէյ կէթիւրմէսինի
էմի իթմիւշ վէ միւճիւպինճէ դըղ մէր-
դումուն էմիւրինի իճրա էթմիւշ իսէ տէ-
սէրօշ դարնտաշը կէճ կէթիւրմիւրինի
պէհանէ իտէրէք , մանկալ մաշապը իւէ
դըղդարընտաշնը օղատար թէվէթմիւշ
քի պիւրաքէ դըղըն պաշը պիւր դաշ էէ-
րինտէն եարաշանըպ պալըլըպ տիւրիւշ
վէ իրի կիւն սօնրա վէֆաթ իթմիւշ տիւր :

Պէօլէ պիւր պարապըլըդ չիւրհէսիւղ
ճէղասըղ դալմանաճագ տըր :

(Օրէնքի մասնաւոր իւշիւթլմիւշ)

Իլմիր 17 յունվար 1870

Վերջապէս կազի խնդիրը լուծուե-
ցաւ : Վ. Կուսակալը այս ընկերութեան
հետ պէտք եղածը կարգադրեց , բայց
այդ կարգադրութեան պայմանները ի
լոյս չընծայուեցան , տակաւին չենք դի-
տեր թէ ինչի վրայ կը կայանան : Միայն
այս դիտենք և կը տեսնենք թէ կազի
լապտերները կը դնեն և քիչ օրէն քա-
ղաքիս մեծ մասը պիտի լուսաւորուի :

Էներգիալ անուն քաղաքիս ֆրան-
սերէն մէկ թերթը կը հաւատտէ թէ մօ-
տերս մեծ տէրութիւնները մէյ մէկ քըն-
նիչ պիտի խրկեն այս կողմերս առ հա-
սարակ դատաստանատանց վիճակը քըն-
նելով այս մասին իրենց տէրութեանց
տեղեկագիր հաղորդելու համար : Ասոնց
նպատակը պիտի ըլլայ եղեր Թուրքիոյ
մէջ օտար տէրութեանց հպատակներու
դատաստանական մենաշնորհներ տուող
դաշնագիրները ջնջել , ինչպէս դէռ երեկ
Նպիւտոս ըրաւ : Արբաղձայի որ այս
խնդիրը այսպէս լուծուէր , վասն զի այն
մենաշնորհները ստէպ արդարութեան
լիովին երեւան ելլելը կարգիլուն և Օս-
մանեան տէրութեան հպատակներու օ-
րինաւոր շահերը ստանալու կընեն :

Քաղաքիս ֆայնըր իրենց օրինաւոր
դպրոցներէ զատ՝ հիմայ դպրոց մը և որ
աւելին է որքանոց մը բացին և յոյս կայ

թէ ընդհանուրին դթութեամբը զարդա-
նան ու այս հէգ որբերու երախտաղի-
տութեան արժանանան ամեն անոնք որ
մարդասիրաբար իրենց ձեռնտուութիւնը
չեն խնայեր , իսկ ասդին Հայերը . . .
արդէն բացուած դպրոցները կը դոյնեն :

Քանի որ խօսքը մեր դպրոցներու
վրայ դարցուցինք , այսչափ միայ ըսեմ
թէ անցեալ օր առթիւ ունեցայ դպրոց
երթալով պոտոյ մը ընելու կամ աչքէ
անցնելու :

Ինչ խեղճութիւն , վարի սրահնե-
րու աշակերտները միայն կը հաճախեն
հոն և այն ալ աս եղանակին մէջ առանց
վաւարանի ցուրտէն կը սարսփն և թե-
րեւս ստոխ , մանաւանդ ապակիներուն
մէկ մասին կոտորուած և յատակին քա-
րէ ըլլալով : Ինչ խիղճ : Տարիէ մը ի
վեր է եղեր դրէթէ որ այս այսպէս կը
շարունակէ և տակաւին հոգ չեն տարած :
Ինչ ծանր պատասխանատուութեան տակ
են արդեօք այն անտարբերները մարդ-
կային խղճին առջև : Որո՞ւ հոգ , դպրոց-
ները Անիի աւերակ դարձեր են , որու
հոգ աշակերտները անկրթութեան և տը-
ղիտութեան մէջ թաւալեր են : Մըր են
արդեօք այն անաղօտ ու երջանիկ օրե-
րու աշակերտները , միթէ գետնին տակը
անցան : Եւ տակաւին կը ժպտնին ինք-
զինքնիս լուսաւորեալ կարծեալ :

Հանգանակութեան դործը չը յա-
ջողեցաւ , վասն զի ստորագրել չեն ուզեր
ու եթէ առիթ մ'ալ գտնուի թերեւս
ստորագրողներն ալ ստակ տալ չուզեն :
Հայու զաւակները բողբալանդիր անկիւ-
ացւոյ , ֆրանսացւոյ , ճիւղիթներու , մա-
րապետներու դպրոցները կը յաճախեն ,
և ասոնց տրուած գումարը վեր վար 3-
4000 Օսմ. իրայի կը հասնի , որով չի-
տակը մեր երկսեռ դպրոցները կընայինք
մէյ մէկ ճեմարան ընել և չէ թէ աղբա-
նոցներ , ապակեանութեան և տգիտու-
թեան հօրեր : Իրաւ է որ այդ ստակին
ալ ըլլայ՝ զայն դործածել գիտող վար-
չութիւն պէտք է , բայց ըստ իս այդ ալ
գտնելը դժուար չէ , կը բաւէ թէ մէջ
տեղը ստակ ըլլայ . . .

Ներկակեալ պիտի գտնէք Վարչու-
թեան Առժ . Յանձնաժողովոյ մէկ պաշ-
տօնական յայտարարութիւնը(1) , որնոր
կընայ այս մասին ընթերցողաց հետա-
քըքրութիւնը յաղեցնել կամ դթութենէ
շարժեալ ճշմարտ ազդասեցներու աղի-
քը դադարել : Եթէ հետք է կը խնդրեմ
որ հրատարակել բարեհաճիք :

Եւ ընթերցատան մէկ ակումբին մէջ
երը ազգային անհատ մը « աղբը վեր-
քեր ունի պարոններ » , մի՛ սքողեք դա-
նոնք , վասն զի բժշկութեան կը կարօտին
կը գոչէ իր ճայնը լոբելի չըլլար և կը շա-
րունակեն պարագայիս խիստ անյարմար
խնդիր մը յաւելլու , այն է աշխարհիկ և
գրաբար լեզուներու դործածութեան
խնդիրը : Եւ մինչդեռ մին կը պնդէ թէ
պարզ բաժանորդներն ալ ազգային խըն-
դիր մը բացուած ատեն իրաւունք ունե-

(1) Օրինակը վաղը կը հրատարակենք :

նան երկու ոսկի տուող հիմնադրներու
պէս անխնայ խօսելու՝ առաջին անգամ
երկու գրագէտներ գէմ կը կենան , է՛հ ,
խորհելու և խօսելու աղատութեան հա-
մար գրիչ շարժող անոյաններ . . . Չեմ
մեղադրեր զիրենք , վասն զի երբ անձնա-
կան շահը մէկու մը կը տիրապետէ , վասն
զի երբ կիրքերը անտրաշէրը կը կուրցնեն՝
այն ատեն հարկաւ ճշմարտութեան , ար-
դարութեան , իրաւունքի , ազատութեան
լոյսը չեն տեսներ և է՛ն բարձր , է՛ն վեհ ,
է՛ն վսեմ , է՛ն սիրուն դործերը ստանալու
կը լլան . . .

Ներքաթի գիշեր ամսոյ 1 Յին Պ.
Ռօսի դաղղիացի գաւառուն լուսնին վը-
րայ ընդարձակ ճառ մը կարդաց և իր
խօսքը կընամ ըսեր թէ հրապոյր ազգեց
դաղղիագէտ ընդերցողներու , սակայն
այս առթիւ դիտողութիւն մ'ընենք և կը
յուսանք թէ ներկի ըլլայ այս :

Արդիտենք թէ համեմատաբար առ-
այժմ աւելի ֆրանսերէն ճառ կարտա-
սանուի քան թէ հայերէն , եթէ այս այս-
պէս շարունակէ և չը թողուն որ հայերէ-
նը աւելի ստէպ տեղի ունենայ՝ այն ա-
տեն պիտի ստիպուինք Հայ բառը փո-
խելով ըսել Պաղղիական ընթերցատուն :

ԹԻՒՆԻՔԻ ՄԵՐ

Յօրանա 31 յունվար .

Վիւքէլանըն խարիճտէն պիւր եէնի
խթիդրաղ ալաճալը վէ եէնիտէն վէրկի-
լէր գօյաճաղընա տայիր թէվաթուրա-
րըն ասլը եօղ տուր :

Քարիս 31 յունվար .

Փարիստէ Տէվլէթի ալիէ սէֆիրի
ձէմիլ բաշա հաղրէթլէրի տիւնքի կիւն
խմբերաթօր Նաբօէօն հաղրէթլէրի հու-
ղւրունա դապուլ օլունմուշ տուր :

Լօնտրա 31 յունվար .

Պրալիչա հաղրէթլէրի խաֆիֆճէ
նամիլաճ օլտուղունտան բարլամէնթօ-
նուն գիւշատընտա հաղըր պուլունմսեա-
ճագ տըր :

ԽՆԴՐԻ ՈՒՆԵԻ

Փարիստէ յունվար 12 տէ Վիւթօր
Նօարըն ճէնապէ ալաեը միւնասէպէթի ի-
լէ դուհուրա կէլմիւշ օլան դարդաշաղղտա
օն պէշ քիչի գատար էօլէն վէ եարալա-
նան պուլունմուշ տուր : Պունլարտան մա-
տէ դապլթիւէ վէ հիւքիւմէթ մէմուրի-
նիւնէն էրէյիճէ տաեաղ եէեէնլէր պու-
լունմուշ տուր : Պունլարտան պիւրիսի ,
գամա իլէ աղըր սուրէթտէ իքի եէրին-
տէն եարալանմըշ վէ քիմ վուրտուղու
նամալիւմ գալմըշ տըր :

— Իէկիլթերա տէվլէթի Ամերիգա-
տա մարիք օլտուղու եեալէթ էհայիսինէ
կէրէյի կիպի մուհիմ միւսատտէլէր , եա-
նի միւսթաղիլ պիւր խաարէ վէ թէքմիլ
պիւր սէրպէսթիւէթ վէրմիւշ իքէն , կէօ-
րիւնիւր քի պուլնար իլէ մէրդուման է-
հայիլէր խօշնուտ օլմամըշլար տըր : Աէր-
չի , պու սէրպէսթիւէթ սանէսինտէքէն :

տի անհամար վե թիծարկելի զանգու
թիւնի պոռնուշ . լաքին չօգ սիւրմէյիս,
քէնտի եւրոնդճա գալմըչ պիւր հալտե
պուլունտուղլարընը ֆարգ իթմիշլէր անր,
չիւնքի, Խնկիթէրա հիւքիւմէթի, խա
րիճի էեալաթը իւղէրինէ հէր պիւր կէօ
նա թէֆթիշ հօւղուղունտան վաղ կէշէ
րէք, թապիւթը իլէ օլ պապտե մէսու
լինէթիւնի տախի իւղէրինտէն աթմըչ վէ
պու էհալիւնէ իթմար իթմիշ տիւր քի
պուլունտան պէօյլէ պիւր թէհիլքէ զուհու
րինտէ եալմըչ քէնտի գուվլէթլէրինէ
կիւվէնտինէր: Պու թէճըրիւպէ չօգ աղըր
կէլմիշ տիւր պու էհալիւնէ, պախուսու
նուէլ-ղէլանտա էհալիւնի պու թէտպիւր
տէն պիւլիւք մաղարաթ կէօրմիւշլէր վէ
Մահօրիլէրին իթմիւլ պու պիւլարէլէ
րի քէնտիլէն եաա վէ սէֆալէթ իլինէ
տիւլար իլլէմիշ տիւր:

Հալ պու քի, էվլէլքի թէտպիւրին
էհնիտէն մէղքիւր էեալաթտա մէվլըչի
իճրաէ վաղ օլունմաթ տախի միւնքին
տէյիլ տիւր: Պու էհալի, հէմ Խնկիթէ
րանըն մուսլէնէթիւնի իթմէմէքտէ վէ
հէմ տախի քէնտի պաղարընա խաթէ օլ
մաղլըգտան վաղ կէշմէմէքտէ տիւրէր:

Պու միւշլէրին հալլի անճադ պիւր
թէտպիւր իլէ իճրա օլունտպիլէճէք տիւր
չէօյլէ քի մէղքիւր էեալաթըն Խիկիթէ
րանըն մուսլէնէթիւնի պէտէլ պիւր մըգ
տար աղճէ վէրմէսի թէքլիֆ օլունմաթտա
տըր:

Խարիճի էեալաթ մէսէլէսի իլէ, Խր
լանտա մէսէլէսի, Խնկիթէ հիւքիւմէթի
նի մէշլու իթմէքտէ տիւր: Վէ պու իրի
մէսէլէլէր տախի էէթիւմիշ օլունտան
տան, աղ վաղըթ իլինտէ հալլ ու թէս
վիւէ օլունմաթ միւնէրէպ կէօրիւնմէք
տէ տիւր:

Պու մատտէ հաղղընտա յունվար
15 թարիլէ էնթէրնաթիճալտա օղունան
պիւր մէթուպտա շու վէճի իլէ օղուն
մուշ տուր:

Քըրմըղը-ըրմադ իհապիւնին իլլէ
րի տէյիլ եալմըչ Պանտա հիւքիւմէթի
թիւնի, իլլա Խիկիթէ գալլինէթօսունու
տախի էնտիլէնէ տիւլար իթմէյէ պաշ
լամըչ տըր: Էհալիտէն չըգան իթմիւլ
օլ գատար էհէմմիւնէթի տէյիլ խէտե
Խնկիթէ Պօլմալիւսընըն Ամէրիգա եա իլ
հաղ օլմաթ մատտէսինէ չօգ թարաֆիւր
պուլունտուղլունտան պու խուսուսուն, Խն
կիթէրա իլէ Ամէրիգա պէյնիւնտէ: Ալա
պամա մատտէսինտէն գիտտէ աղըրճա
պիւր միւնաղանտ սէպէլիւնէթ վէրմէսի
գօրղուլմաթտա տըր:

Մէղքիւր մէհաճիլինէն պաշ գալ
տըրմաթ, պիւլիւք պիւր չէյ օլմա
յլպ, քէնտի քէնտիլէրինէ գալըրդ
տա, իթմաթ իտէրլէր իտէտէ, հալ
պու քի չօգ Ամէրիգալըրըն պուլա
րա հիւսնիւ թէվէճիւհիւ պուլունտու
ղունտան գէսպի գուվլէթ իլլէմէքտէ տիւր
լէր: Պախուսու Ֆէնիլընըն իճրաթլա
մուսլէնէթի էքիլ օլմաեաճադ տըր
գիւրա Ֆէնիլընըն Պանտանըն բարչա
անմաթըն իթմէմէքտէ օլունտըլարընտան

իհթիմալ տըր Խնկիթէ հիւքիւմէթի է
կէր խարիճի էեալաթըն պաղը սաղա
մադ իթմէքտէ, հէր հալտէ իլլա պաշար
տա Ամէրիգա իլլէ պիւր մուարաղանտ
ուղրաեաճադ տըր:

Չաթէն Ամէրիգա իլլէ պիւրէլէպ
մաղսէտի վէ Պըրմըղը-ըրմադ գօր
պալարընա էալտըմ իթմէք Խիկիթի իլլէ
պիւր չիլքէթ թէշլիլ օլունմուշ վէ կիւն
տէն կիւնէ մէղքիւր չիլքէթ տախիլ օ
լանլարըն սալըր արթմադտա իմիշ: Պիւր
թարաֆտան պու խուսուս վէ տիլէր թա
րաֆտան տախի, Խնկիթէ Պօլմալիւս
էեալէթիւնի, Ալապամա մէսէլէսիւնի
թաղլինաթը մաղամընտա Ամէրիգա եա
թէք օլունմաթըն իթմտա իթմաթ իլլէ
միւնէթմէպի Ամէրիգա քէյիսինէ կի
տիպ տէր իթմըր իթմիւրէն, էհալի վէքիլ
լէրինէն հարէքթի, մէղքիւր մատտէյէ
կէրէյի կիպի էհէմմիւնէթ գէսպ իթմիւր
մէքտէ վէ Խնկիթէ հիւքիւմէթիւնի տիւ
չիւնտիւրմէքտէ տիւր:

Պունարտան մատէ, հիճըթ իլլէն
Մանիւն—հալլունտա պիւր ճէմիւն էթ տա
հա թէշլիլ օլունմուշ վէ իրաեթի Ման
չէստէր տիւղաթընա վէրլիլ տիւր: Մէղ
քիւր ճէմիւնէթիւն քէյիսի սանիլէրինտէ,
բարլամէթօ աղալարը վէ մէղքիւր մէսէ
լէյէ կէրէյի կիպի սարըլըչ օլան թէէ
սիւրի գաթլար պուլունմաթտա տըրլար:

— Պէրլինտէն էաղըրընա նէղա
րէն, Բրուսիանըն չիմիւնէ գատար Տա
նիմարգա հիւքիւմէթիւնէ գարըլ գուլ
լանմըչ օլունտըն բօլիթիգաթը պիւրտէն
պիւրէ թէպտիլ օլունպ, էհնէպի տէվլէթ
լէր էլիլէրինէն թէտաթիւպիւ ալիմէսինէ
մուճիպ օլմուշ տուր: Շէօյլէ քի, Մ
Պիւլմարք Տանիմարքա իլլէ տօսլթանէ
սուրէթտէ ուղլաշմաղլըլա տալիւր, Բրա
կա ահտնամէսինի իմալալմըչ օլան տէվ
լէթլէրէ, պաղը թէքլիֆէր թաղաթիւ
լիթմէք Խիկիթիւնտէ իմիշ:

Մ. Պիւլմարք պիւր գաշ կիւնտէն
պէրու, Տանիմարգա սէֆիլի Մ. Գատա
իլլէ բէք սըղմիւլադաթտա պուլունմաթ
տա օլունպ, վէ գալլինէն թատտիք օլուն
տուղունտա նէղաթէն, Շըլլէտ սէֆիլի Մ
Տիւ, Տանիմարքա սէֆիլիւնի մաթլուպա
թընը թառահուպ իթմէք իլլէն հիւքիւ
մէթի թարաֆընտան թալիմաթ ալմըչ
տըր:

Պիւլմէ, Մ. Պիւլմարքըն չիմիւն Տա
նիմարգանըն իտտաալարընա էհէմմիւնէթ
վէրէրէք տիլէմէսի, Պրանտա գու
հօւրա կէլէն բօլիթիգաթա միւհիմմ թէ
պէտտիւլաթըն թէէսիլի սալըլալիլիւր,
գիւրա էվալիլտէ Նարօլէօն քէնտի քէյի
իլլէ մէղքիւր մէսէլէյէ միւտալիլէ իթ
մէք վէ Պրանտաթը պիւր մուհարէպէէ
պուլաշտըրմաթ մէսուլիլէթիւնտէն իհթի
մալ տըր չէրինիլ իտի իտէ, պու կիւն պու
իհթիլաղ Նարօլէօն իւղէրինտէն չըղըպ
գալլինէթօ իւղէրինէն էիւքլէմիլ վէ պու
գալլինէթօ գալլանիւն մէճիլիլիլ քէյիլի
տալի թահալ իտէրէք, Պրանտանըն իւ
ղաթ պուլունտան պիւր ահտնամէյէ իրա
էէթ օլունմաթըն թալէպ իտէպիլիլ վէ

իպիլալի հալտէ իճրաթլա տալիլ իւ
անէթ իթմիլիլ, վէ Պրանտա հօւղու
րունտա տալիլ թէօհմէթիլ պուլունմաթ
չիւնքի միլլէթի ըղհար իտէն մէպունա
նըն քէյի իլլէ տալլընմըչ օլուն:

ԹԱՏՐՈՆ ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ
(ԲԱՒԼ ՏԸ ԳՐԻՍՈՒԱԼ)
ԲԵՐԱ ՄԵԺ-ՓՈՂՈՅ ԹԻԻ 320

ՅՆՈՐԵՆՈՒԹԻՒՆ Տ. ԲՈԹԵԼԻ
1870 ՅՈՒՆ. 22 ՀԻՆԳ. ԳԻՆԵՐ ՃԻՆԳ ԺԱՄԸ 21/2
Գ. ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՄՆ
ԿԱՍԱԼՈՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԼՈՒՆԱՐԴՈՒԹԵԱՆ Գ. ՄԱԼԵՔԵՆԻ

Մ Օ Ն Թ Է Գ Ր Ի Ս Թ Օ
Ա. ԵՐԵՎԱՆԹ

Թատրոնը իւր յերիս արարուածս, եւ
ի հինգ պատիւիս .
ՀԵՂԻՆԱՅՈՒԹԻՒՆ
Ա. Ն. ԳՍԱՆԴԻ ՏԻԻՄԱՅԻ
ԹԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԵՍԵՆԵ ԹԱՊԱՅԵԼԵԱՆ

ԹԵՍ ՄԻՄԱԳԱՆԱԹ ԶԱԼԵՏ ՄԸ
ՄԱՐԴԱ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԶԷ

Ի Լ Ա Ն
ՄԵՍԵՆԵ ԲԵՆԳՈՒՆ

Սաղսոնեա իրանգ օտունուն պէշ տէֆա
չէրիլէճէք պիլիթլէրի 423 դուրուշա տաթլը
մաղտա տըր . պու պիլիթլէրին քէնտիլէսի
93,000 թանէ օլունպ, պէշ տէֆապնտա շա
աթլտէրի ճէտլիլ միւճիլիլիլ, 46800 պիլիթ
430,000 տէն 23 թալլէր գատար գաղանաճաթ
տըր:

1870 ՅԻՐԵՐ 15 ԴԷ.	1870 ԴԷՐ 22 ԴԷ.
4 Նօ . 43000	4 Նօ . 20000
4 » 8000	4 » 10000
4 » 4000	4 » 5000
4 » 2000	4 » 2000
3 » 1000	3 » 1000
46 » 400	46 » 400
46 » 200	46 » 200
448 » 400	448 » 400
3283 » 50	3283 » 63
3500	3500

1870 ԿԱՒԼ 29 ԴԷՆ ԴԷՆ 18 ԴԷ ԴԷՐԻՐ .	
4 Նօ . 430000	20 Նօ . 5000
4 » 40000	40 » 2000
4 » 80000	430 » 1000
4 » 30000	500 » 400
4 » 40000	600 » 200
4 » 30000	1000 » 100
4 » 20000	34480 » 63
3 » 40000	33800

Մէղքիւր պիլիթլէր պու պէշ չէրիլիլտէն
պիլիթլիլտէ գաղանաթիլիլ . պուլարտան սա
թըն ալմաթ վէ եալտա թաֆիլիլ մալիլմաթ
իսթէլէլէլէր, Գալաթտա Գօթիլիլ խանը գա
րուսու եանընտա Նօ. 46 Մ. ճանէթօսուն մա
ղաղանտա միւրաճաթ իթմէլի տիւր:

ՍԱԶԻՊ ԻՄԻՒԱԶ ՎԷ ՄԻԼԷԼԻԼԻՖ ՄԻԼԷԼԻԼԻՖ
ՕԳՍԵՆ ԽՕՃԱՍՍԱԲԵԱՆ Ս.Յ. ԳԱԼՖԱՆԱՆ
Ե. ՄԻՆԵՆԵԱՆ ԹԱԳԻԼԵՆԻՍԻՏԷ